

Landskap: Halland Upptecknat av: Harald Nilsson
 Härad: Tönnersjö Adress: Kung Oscarsväg 7, Lund
 Socken: Breared Berättat av: Per Jönsson
 Uppteckningsår: 1936 Född år 1868 i Vinalt

Uppteckningen rör

Knutsgubbe.	sid.1.
"Sjunga för ägg".	" 2.
Jakt och fiske.	" 3.
Linbyxor.	" 4.
Fårskötsel.	" 5.
Fårhus.	" 6.
Fårbete.	" 7.
Vinterfoder åt fåren.	" 8.
Klave.	" 9.
Fängsla får.	" 10-11.
Hillor för fäkreatur.	" 12.
Fårapåg.	" 13.
Avkastning av fåren.	" 14.
Fårsjukdom.	" 15.
Tigga ull.	" 16.

5393

Knutsgubbe.

Meddelaren mindes ej Knutsgubben.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

—*—
1.

5393

"Sjunga för ägg".

Valborgsmässoafton brukar ungdomen ännu varje år sjunga för ägg. De börja vid lo-tiden på kvällen och sedan hålla de på till det ljusnar.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

—
2.

5393

Jakt och fiske.

Det fanns en och annan riktig yrkesjägare, som huvudsakligen ägnade sig åt jakt. Men bönderna sysslade inget vidare med den. Inte heller med fiske. Det var bara när någon gubbe ville ha sig ett halvstop brännvin då tog han en gädda och sålde till gästgivaren eller i prästgården.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

3.

5393

Linbyxor.

I vardagslag gingo karlarna förr klädda i linnebyxor.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

—
4.

5393

Fårskötsel.

Fåren kom näst efter nötkreaturen i värde och betydelse för bönderna här och man hade alltid många får. I mitt hem i Vinalt fanns det 20 till 30 får över vintern. Man sade att man hade "så och så många vinterfödda får".

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
5.

Fårhus.

Hemma hade fåren ett särskilt hus men annars fingo de under vintern hålla till på f å r a l o e n, som var avbalkad i någon länga, och som var större eller mindre allt efter fårens antal.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
6.

5393

Fårbete.

Så snart det blev en bar fläck på marken släpptes fåren ut på inägorna och så fingo de gå och beta var de kunde. Först senare på våren, fram i maj fingo de beta på utmarkerna och då vaktades de av ottepågen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.

5393

Vinterfoder åt fåren.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8.

Till vinterfoder åt fåren höstades löv och vidare fick de det allra sämsta av ljunghöet. Det bästa lövet fick man av asp men det fanns inte så mycket att tillgå därför blev det mest björklöv som man höstade. Lövet togs i augusti innan det började gulna då det var kraftigast. När man skulle hösta löven fälldes träden och sedan avskars lövkvistarna s n ä t t a d e s med en lövkniv kallad s n ä t t a.

Denna bestod ofta av en avbruten lie omvirad med en trase så att man kunde hålla. Sedan man avskurit lövet bands det ihop i k å s t a r liknande havreneker och sattes upp i travar till torkning. När de stått en dag i solen var det färdigt. Tre till fyra lass hö och fyra hundra knippor löv ansågs räcka till vinterfoder åt får.

5393

Klave.

Klaven består av en bygel av ek, k l a m n, som sitter i
ett ~~konb~~, rakt trästycke n a c k a s p ä n n e (-er).

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
9.

5393

"Fängsla får".

När fåren ville hoppa över gårdsgårdar o.dyl. användes flera olika metoder för att hindra dem. Det enklaste var att man hängde en trækubb, "kläpp i klaven". Ett annat var att sammanoka två får med ett f å r s k a v. Detta bestod av en omkring 2 till 3 cm. bred och 60 till 70 cm. lång träslå med 2 byglar på samma sida av slån och fästade på samma sätt som byglarna i en klave. Byglarna utgjordes av skott av ek med en knuta på ena ändan liksom på vanliga klavar.

En annan form av fårskav bestod i att två klavar förenades med ett omkring 30 cm. långt trästycke. Den ena klaven var förbunden med detta med ett l e g a n e och den andra med en krampa eller jämring. Enligt meddelaren utgjordes detta skav en senare och av det förut beskrivna, utvecklade form.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
10.

5393

Fängsla får.

"Riktigt stygga får" brukade man h i l l a. Det tillgick så att man satte en klave om halsen på fåret och band i denna en repstump av tågor, vilken sedan fördes mellan frambenen och med andra ändan bands om det ena bakbenet, mellan klöven och lättklöven. Repet skulle vara så kort att bakbenen inte kunde sträckas bakåt. Fåret kunde då varken springa eller hoppa.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
11.

5393

Hillor för fåkreatur.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV.

12.

Om något fåkreatur, en ko eller stut fått ovanan att hoppa över gårdsgårdar, blivit u v a n o f u l l sökte man hindra detta genom att binda fast en liten stång i ett kort rep i klaven eller bindslet och som sedan fick släpa med bakre ändan på marken mellan benen.

Man använde sig även av en s.k. r a g a en liten bräd-bit, som bands fast med ett rep bakom hornen på djuret och hängde ner framför ögonen så att de inte kunde se rakt fram.

Kläppar liknande dem för får, brukades även för fåkreaturen med de voro i senare fallet större.

5393

Fårapåg.

Under sommaren när alla byns får gingo tillsammans ute på bete vaktades de alltid av en o t t e p å g, som lejdes på våren av byalaget. Han städjades från den 24 april till den 24 oktober.

Det fanns 5 åboar i min födelseby och det beräknades att var och en av dem skulle ha pågen allt eftersom de hade får till. När de hade t.ex. 10 får skulle de ha honom i 5 dagar o.s.v. Pojken fick 3,4 eller 5 kr. i kontant lön från hela byn samt ett s m a l a l å r och en kaka bröd och en mark ull (man säger här ull och inte to. H.N.) på varje ställe.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
13.

5393

Avkastning av fåren.

På hösten slaktades lamm och så körde de till staden (Halmstad) de körde med oxar, och sålde köttet de fick 3,4 till 5 kr. pundet. Det skulle vara ett bra får om det vägde ett pund..

Av ullens såldes endast på marknader och betalades med 1,20 kr. skålpundet.

Endel förädlades hemma till vadmal, som sedan såldes till en handlande från Gislaved, som mötte här och var vid byarna.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
14.

5393

Fårsjukdom.

Fåren kunde ibland få någon slags skabb så att ullen frättes av och de blev alldeles nakna.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

—*—
15.

5393

Tigga ull.

Backstusittarna gingo ofta omkring och t ä j d e (tigg-
de) och då gärna ull. De brukade få en g j ö b e (hand) full.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16.